

Михайло Бойчук, художник, засновник українського монументального мистецтва, арештований у 1936 р., розстріляний у 1937 р.

Тимофій Бойчук
"Жінки біля яблуні" 1920 р.

Від України незалежної до України радянської 1920-і роки

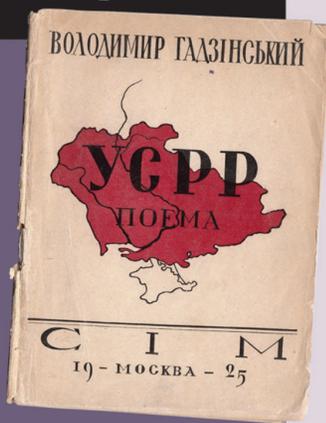
Микола Куліш, український драматург, арештований у 1934 р., розстріляний у 1937 р.

Григорій Стрілець (Косинка), письменник-новеліст, арештований у листопаді 1934 р., у грудні того ж року – розстріляний.

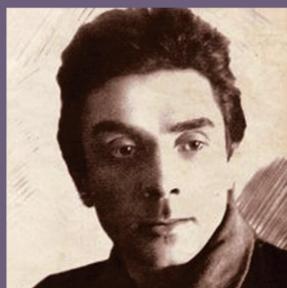
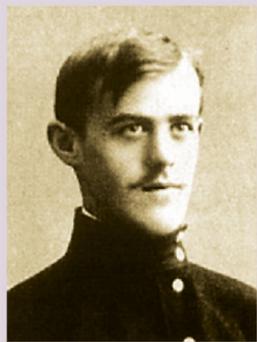

Михайло Драй-Хмара, поет і перекладач, знав 19 мов. Вперше арештований у 1933 р., вдруге у 1935 р., у 1939 р. помер у концтаборі ГУЛАГу.

Українізація, попри компартійні обмеження, вийшла за рамки застосування української мови й охоплювала інші ключові сфери суспільного життя. В Україні в 1920-х рр. відбувався культурний ренесанс європейського зразка і формувалися відмінні від російських культурні традиції, які орієнтувалися на Європу під гаслом «Геть від Москви» (письменник М. Хвильовий), створювалася національна система освіти, обґрунтовувалася економічна концепція України як автономного економічного організму (економіст М. Волобуєв).

У 1928 році економіст Михайло Волобуєв опублікував в журналі «Більшовик України» статтю «До проблеми української економіки», в якій довів, що царська Росія була колоніальною імперією, в якій Україна перебувала на правах колонії «Європейського типу». Волобуєв вимагав розглянути Україну як «історично оформлений народногосподарський організм», що має власний шлях економічного розвитку.

Микола Хвильовий (Фітільов), поет, прозаїк, публіцист. Один з основоположників революційної української прози. 13 травня 1933 р. на знак протесту проти репресій української інтелігенції покінчив життя самогубством.

Лесь Курбас, визначний режисер, засновник театру «Березіль», арештований у грудні 1933 р., розстріляний у 1937 р.

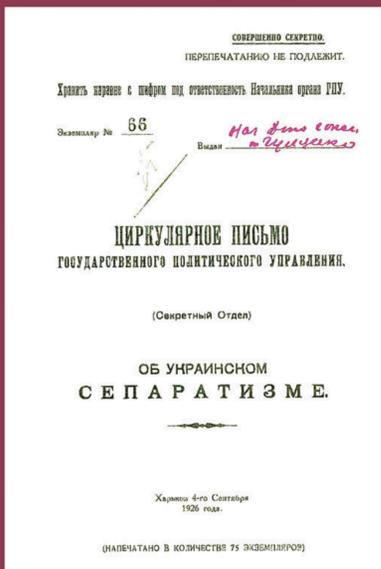

Копія посвідки про складання екзамену з української мови, 1928 р.

Із таємної доповідної записки Оперативного відділу ОГПУ «Про посилення селянських настроїв в армії» від 24.01.1928 р.

«В Україні разом зі зростанням селянських настроїв [в армії] варто відзначити яскраво націоналістичний ухил цих настроїв, що зачіпає досить різко питання про те, що тягар, який несе Україна, залежить від «гніту Москви»

Трагедія союветської деревни. Колективизация и раскулачивание. 1927-1939. Документы и материалы. В 5-ти т. / Т. 1. Май 1927 – ноябрь 1929 / Под ред. В. Данилова, Р. Маннинга, Л. Виолы. – М., 1999. – с. 176

Таємний циркуляр ГПУ «Про український сепаратизм», вересень 1926 р. Циркуляр розпочинається словами: «Тактика «культурної боротьби» українських антирадянських елементів з радянською владою, за останній період часу, все яскравіше і яскравіше вимальовується у вигляді розвитку серед української громадськості націоналістичних ідей сепаратистського характеру»

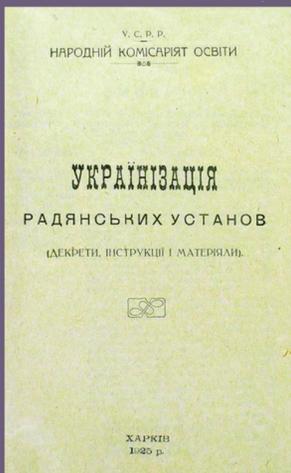
Українським культурним феноменом 1920-х років став розквіт національної літератури і мистецтва, орієнтованих на Європу, а не на Росію. Головними складниками світогляду нової української культурної еліти був бунт, самостійність мислення та щира віра у власні ідеали. У 1930-х роках більшість представників цього покоління митців була знищена режимом, залишившись в історії під назвою «розстріляне відродження».

У той же час українська інтелігенція апіорі розглядалася владою як вороже налаштована. Її найвидатніші представники перебували під постійним негласним наглядом спецслужб. У березні 1926 року з'являється циркулярний лист ГПУ «Про українську громадськість», який передбачав «не лише спостереження за всіма колами української громадськості, а й активну розвідку серед визначних діячів». У вересні того ж року з'являється таємний циркуляр ГПУ УСРР «Про український сепаратизм», де звертається увага на культурну роботу української інтелігенції, у чому спецоргани вбачали антирадянську діяльність. Політику національного будівництва спецоргани трактували насамперед як «діяльність українських шовіністів щодо виховання села в душі ненависті до Москви», тому рекомендовано було «пов'язувати роботу по українській інтелігенції із роботою по селу».

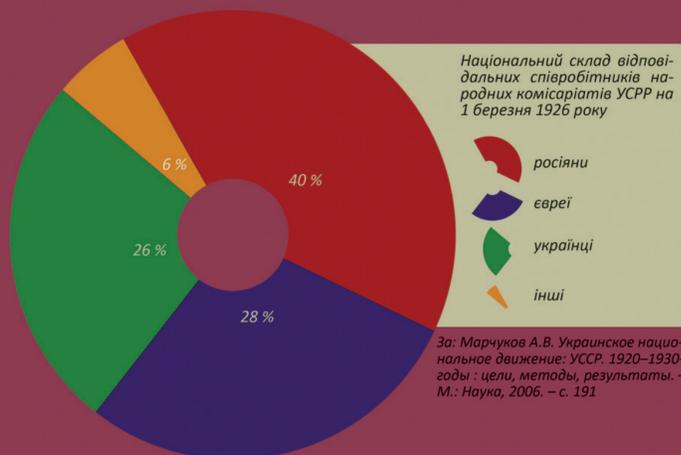
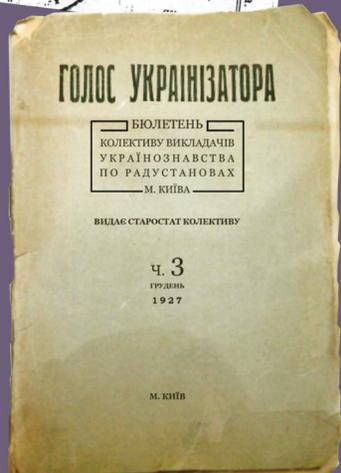
У численних документах спецорганів містяться висновки про масові антирадянські настрої в Україні і готовність до повстання. Донесення ГПУ засвідчують наявність потужних самостійницьких настроїв серед української інтелігенції та селянства. Подібні настрої проникають і в армію.

Обкладинка. Барикади театру, 1923 р.

Обкладинка збірки Михайля Семенка «Європа і ми» (1928-1929). Харків: Книгоспілка, 1930 р.

Збірник інструктивних матеріалів з проведення українізації. Харків, 1925 р.

Національний склад відповідальних співробітників народних комісаріатів УСРР на 1 березня 1926 року

За: Марчуков А.В. Украинское национальное движение: УСРР. 1920-1930-е годы: цели, методы, результаты. – М.: Наука, 2006. – с. 191

